

УДК 336.77

Нужна О. А., к.е.н., доцент,

Урбан О. А., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено сутність, призначення і характеристики скорингової системи. Проаналізовано автоматизовані системи і технології скорингу, а також

преваги скорингового методу. Вивчено також перспективи застосування програмної системи «Scoring» в Україні.

Нужна О. А., Урбан О. А.

НОВЕЙШИЕ ТЕХНОЛОГИИ ОЦЕНКИ КРЕДИТОСПОСОБНОСТИ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье исследована сущность, назначение и характеристики скоринговой системы. Проанализированы автоматизированные системы и технологии скоринга, а также преимущества скорингового метода. Изучены также перспективы применения программной системы «Scoring» в Украине.

Need O., Urban O.

LATEST TECHNOLOGY CREDIT SCORING AGRARIAN ENTERPRISES

The purpose of this study is to investigate and solve problems connected with the method of assessing the creditworthiness of agricultural enterprises.

The essence, purpose and characteristics of a scoring system that is automated determination of credit quality on the basis of socio-demographic characteristics. Analysis of automated scoring systems and technologies, and the benefits of a scoring method. Also studied the prospects of a software system «Scoring» in Ukraine.

Scoring – is one of the components of the decision process credit transactions in which clipping is insolvent borrowers to prevent the implementation of overdue credit obligations.

The main purpose of the software system «Scoring» - automation of the assessment of the creditworthiness of borrowers. Software system for automating information processes associated with the assessment of the creditworthiness of borrowers, used for processing statement borrowers who apply for a loan directly to the branch office of the financial institution or the point of sale, which operates under the agency agreement with a financial institution and decision appropriate decision regarding the issuance of loans to customers. Automated scoring in the period in domestic banks almost never used, while their use in the West for more than 60 years is quite common, especially in the retail lending.

Revealed that the scoring technology is constantly evolving and improving, allowing you to develop new algorithms that, in turn, to minimize credit risk. These algorithms are based on different criteria, depending on the type of loan, loan options, etc.. Such improvements could successfully find its way to Ukraine, where the problem of lack of historical data on previous experience credit.

The characteristic analytical applications for industrial enterprises (including agriculture), commercial banks, insurance companies and other organizations; based on experience with software economic analysis formed the basic requirements for its implementation in terms of computer data; suggestions on how to use complex computer programs that provide enough effective implementation of all elements of the process of solving analytical problems for farmers.

The necessity of creation directly on farms expert computer system dedicated to the experience of the expert based on his knowledge in a particular area. Expert system based on process knowledge can provide expert technical advice, make decisions and explain the course of solving the adoption of a decision. The aim of developing an expert system for the analysis of the financial condition of the company is to create a program that contains the knowledge of experts in the field of financial analysis. Using this knowledge, the expert system offers a logical conclusion about the financial condition of the company as a whole and its creditworthiness in particular. The system interacts with its user a language they understand, explain and justify their actions.

The practical significance of the results is the ability to use them as a scientific basis for solving the problem of bank lending agrarian formations that allow you to create an effective economic mechanism of financial and credit support agricultural enterprises in the development of market relations.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасних умовах правильне визначення реального фінансового стану підприємства в цілому та його кредитоспроможності зокрема має велике значення не тільки для самих суб'єктів господарювання, але і для численних акціонерів, особливо потенційних інвесторів. Для забезпечення життєздатності підприємства вкрай необхідно реально оцінювати фінансовий стан як самого підприємства, так і його потенційних конкурентів.

Показники діяльності аграрних підприємств засвідчують, що незважаючи на трансформаційні процеси в галузі АПК, так і не вдалося досягти стійкого зростання сільськогосподарського виробництва. Одним з найбільш суттєвих факторів гальмування розвитку аграрного сектора економіки є недостатнє фінансове забезпечення агропідприємств через нестачу власних оборотних коштів, нерівномірність грошових надходжень від реалізації продукції, недостатнього внутрішнього платоспроможного попиту, високий рівень боргових зобов'язань, обмеженість зовнішніх джерел фінансування тощо. Саме тому, питання кредитування сільськогосподарських товаровиробників, як одного з найбільш перспективних шляхів залучення фінансових ресурсів, потребують першочергового вирішення.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженням механізму кредитування сільськогосподарських підприємств і методики оцінки кредитоспроможності позичальників займалися українські вчені-аграрії М. Дем'яненко, М. Малік, О. Гудзь, О. Непочатенко, Ю. Потійко, В. Сусіденко та ін.

Але, як засвідчує огляд літературних джерел, є ще ряд питань, які вимагають комплексного і поглибленого дослідження.

Основна мета дослідження. Метою даного дослідження є вивчення та розв'язання проблем, пов'язаних з методикою оцінки кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. При наданні кредиту банками важливе значення має оцінка кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Аналіз кредитоспроможності контрагента банку регламентується Положенням про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затвердженим постановою правління Національного банку України №279 від 06.07.2000 р. [3].

Критерії оцінки фінансового стану позичальника встановлюються кожним банком самостійно його внутрішніми положеннями щодо проведення активних операцій (кредитних) та методикою проведення оцінювання фінансового стану позичальника (контрагента банку) з урахуванням вимог зазначеного Положення. У них мають бути визначені ґрунтовні, технічно виважені критерії економічної оцінки фінансової діяльності позичальників (контрагентів банку) на підставі аналізу їх балансів і звітів про фінансові результати в динаміці тощо. Показники, наведені у Положенні, враховуються обов'язково. Додатково можуть використовуватися й інші показники, які визначаються банками самостійно з урахуванням особливостей виробничих процесів у різних галузях господарювання.

Серед головних причин недосконалості банківської системи України фахівці називають відсутність у кредитних закладів потужної скорингової системи, тобто автоматизованого визначення кредитоспроможності клієнта на підставі соціально-демографічних характеристик. Своєю негативну частку внесла й інфляція, яка значно знизила платоспроможність українських позичальників. Людям доводиться найперше думати, як прохарчуватися, а вже потім, як віддати банківський борг.

Скоринг – це одна із складових частин процесу прийняття рішення по кредитній операції, під час якої відбувається відсікання неплатоспроможних позичальників з метою недопущення здійснення несвоєчасних кредитних зобов'язань [1, с. 15].

Головне призначення програмної системи «Scoring» – автоматизація процесів оцінки кредитоспроможності позичальників. Програмна система автоматизації інформаційних процесів, пов'язаних з оцінкою кредитоспроможності позичальників, використовується для обробки анкетних даних позичальників, які подають заяву на отримання кредиту безпосередньо у філії, відділенні фінансової установи або в точці продажів, яка функціонує на підставі агентської угоди з фінансовою установою та прийняття відповідного рішення стосовно видачі кредиту клієнту. Автоматизовані системи скорингу в даний період у вітчизняних банках майже не застосовуються, у той час як їх застосування в країнах Заходу вже більше 60 років є досить поширеним явищем, особливо у процесі кредитування фізичних осіб.

Технології скорингу постійно розвиваються і вдосконалюються, що дозволяє розробляти нові алгоритми, які, у свою чергу, дозволяють мінімізувати кредитний ризик. Ці алгоритми мають у своїй основі різні критерії, які залежать від типу кредитної організації, параметрів кредиту та ін. Такі вдосконалення можуть успішно знайти своє застосування на Україні, де є проблема недостатності історичних даних про попередній досвід кредитування [2, с. 149].

Визнаючи безсумнівні переваги скорингового методу, закордонні банки вкладають у його розробку великі зусилля, не шкодуючи ні коштів, ні часу. Однак скорингова система аналізу кредитних заявок повинна бути статистично вивірена і вимагає високого професіоналізму та постійного поновлення інформації і вдосконалення моделей.

Безпосередньо на сільськогосподарських підприємствах, на нашу думку, необхідно створити експертну комп'ютерну систему, яка втілює в собі досвід експерта, що ґрунтується на його знаннях в певній галузі. Експертна система на основі обробки знань експерта може давати інтелектуальні поради, приймати рішення, а також пояснювати хід розв'язання в разі прийняття того чи іншого рішення. Метою розробки експертної системи для аналізу фінансового стану підприємства є створення програми, яка містить знання експертів у сфері фінансового аналізу. Використовуючи такі знання, експертна система пропонує логічний висновок про фінансовий стан підприємства загалом та його кредитоспроможності зокрема. Дана система, взаємодіючи зі своїм користувачем зрозумілою йому мовою, пояснює і обґрунтовує свої дії.

До можливостей експертної системи фінансового стану підприємства відносяться: експертиза фінансового стану підприємства на підставі даних бухгалтерської звітності; відображення динаміки основних показників фінансового стану підприємства; порівняння кількох підприємств відповідно до вибраних критеріїв; наочне оформлення розрахованих даних діаграмами; використання експертних оцінок; пояснення здобутих результатів.

На підставі даних бухгалтерської звітності формується масив фінансових показників. На основі отриманої інформації про аналіз фінансового стану підприємства роблять висновок про фінансовий стан підприємства і дають рекомендації щодо його поліпшення, використовуючи при цьому базу знань.

Вважаємо, що на сільськогосподарських підприємствах необхідно використовувати комплекс комп'ютерних програм, які забезпечують досить ефективну реалізацію всіх елементів процесу розв'язування аналітичних завдань. Сьогодні існує достатньо велике коло аналітичних програм для виробничих підприємств (в тому числі сільськогосподарських), комерційних банків, страхових та інших організацій.

Характеристика найбільш поширених програмних продуктів для проведення економічного аналізу подана в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика найбільш поширених програм економічного аналізу

Програмний продукт	Функціональні можливості
1	2
ИНЗК Аналитик	У програмі реалізовано комплексну оцінку фінансового стану підприємства
ИНЗК Инвестор	Дає можливість оцінювати фінансовий стан об'єктів інвестування і розділяти об'єкти, що аналізуються, за групами інвестиційної привабливості
Sales Expert	Призначена для управління збутовою діяльністю господарюючого суб'єкта. Дозволяє проводити маркетинговий аналіз (оцінювати стан підприємства на ринку, формувати оптимальну структуру збуту)
Фин Эксперт	Ця система спроектована як додаток до Excel, а особливістю програми є можливість моделювання й прогнозування фінансового стану підприємства

Продовж. табл. 1

1	2
Forecast Expert	Програма є інструментом прогнозування економічних показників і аналізу тенденцій ринку. На її підставі можна скласти прогноз щодо майбутнього обсягу продаж і доходів підприємств
БЭСТ-Ф	Програма дозволяє проводити оцінку фінансового стану підприємства та здійснює факторний аналіз прибутку, аналіз продажу в розрізі груп товарів чи покупців
ИНЗК-АФСР	На підставі вихідних даних можна розрахувати такі параметри як ліквідність, фінансова стійкість, оборотність тощо. Програма містить довідник допустимих значень (верхню і нижню межі) коефіцієнтів для різних галузей економіки, в тому числі і для сільського господарства

Комплексне проведення аналітичних досліджень дозволяє здійснювати оцінку для аналізу поточного і прогнозного фінансового стану господарюючого суб'єкта, вибір найкращої стратегії його розвитку, розробку інвестиційних проектів і бізнес-планів, ефективно управління збутовою і маркетинговою діяльністю.

Скорингові системи вже використовують «Райффайзен Банк Аваль», Дельта Банк, Унікредит Банк, Родовід Банк, Universal Bank, Альфа-Банк, ОTR Bank, Home Credit Bank, Кредитпромбанк, VAB Банк. Деякі елементи використовує також Приватбанк.

Висновки. Таким чином, досвід використання програмних продуктів економічного аналізу дає змогу сформулювати основні вимоги до його проведення в умовах комп'ютерної обробки даних: своєчасне і повне задоволення обчислювальних та інформаційних потреб при проведенні аналізу; мінімальний час відповіді на аналітичні запити; можливість подання вихідної інформації в табличній і графічній формах; повторення процесу вирішення завдання з будь-якої довільно заданої точки (стадії) розрахунку; можливість роботи в мережі; простота діалогу в системі людина-машина.

1. Андреева Г. В. Скоринг как метод оценки кредитного риска / Г. В. Андреева // Банковские технологии. – 2003. – №6–9. – С. 15–17.
2. Дем'яненко М. Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань : монографія / М. Я. Дем'яненко, О. Є Гудзь, П. А. Стецюк. – К. : ННЦІАЕ, 2008. – 302 с.

3. Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Положення НБУ, затверджене постановою правління Національного банку України №279 від 06.07.2000 р.